

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ

DİYARBAKIR BAROSU

DİYARBAKIR KAMPÜS CEZAEVLERİNE İLİŞKİN HAK İHLALLERİ VE CEZAEVİ İZLEME RAPORU

GİRİŞ

Batman M Tipi Ceza İnfaz Kurumunda 04/04/2020 tarihinde yaşanan olaylar sonrasında 400 civarında tutuklu ve hükümlü Diyarbakır 4 Nolu T tipi Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiştir. Diyarbakır 4 Nolu T Tipi Ceza İnfaz Kurumuna sevki yapılan tutuklu ve hükümlülere yönelik yansıyan hak ihlalleri ile son dönemde dünyada hızla yayılmaya başlayan ve ülkemizde de yine aynı derecede tehlike arz eden Koronavirüs hastalığı (COVID-19)'nın vakalarında artışların gözlemlenmesi sebebiyle Diyarbakır Barosu Yönetim Kurulu ve cezaevi izleme komisyonu üyeleri Av. Gazal BAYRAM KOLUMAN, Av. Tevfik KARAHAN, Av. Yusuf ÇAKAS ve Av. Muhittin MUĞUÇ ile İHD Diyarbakır Şubesi Cezaevi Komisyon üyesi Av. Hediye SALTAN'ın 08/04/2020 ve 28/04/2020 Tarihinde D Tipi, 1 Nolu T Tipi, 4 Nolu T Tipi ve Kadın Kapalı Cezaevinde tutuklu ve hükümlüler ile genel /olarak ceza infaz kurumlarındaki koşullara ilişkin görüşme gerçekleştirilmiştir.

AMAÇ

Bu çalışma ile cezaevlerinde Batman M tipi cezaevinden, Diyarbakır 4 nolu T tipi ceza ve infaz kurumuna nakline ilişkin uygulamalar ile olay sonrasında yaşanan durumu ile Covid-19 ile ilgili alınan tedbirlerin tespiti ile raporlaştırılması, oluşan raporlar neticesinde gerekli hukuki başvuru ve suç duyurularının yapılması amaçlanmıştır.

Diyarbakır 4 Nolu (T4) Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Tespitler

Avukatın gözlemleri: Diyarbakır T4 Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda mahpuslarla yapılan görüşmeler Covid-19 Pandemi salgını nedeniyle telefon ile kapalı görüşmeler yapılmıştır. Kampüsün ana girişinden X-ray alanına kadar hiçbir şekilde ateş ölçümü yapılmamıştır. Görüş alanında görüşme yapabilmek için yaklaşık yarım saat mahpusların getirilmesi beklenmiştir. Gardiyanlara gecikme nedeni sorulduğunda mahpusların hangi odalarda kaldıklarının tespit edilmeye çalışıldığı ve yeni bir cezaevi olması nedeniyle düzenin henüz oturtulmadığı şeklinde bilgi verilmiştir. Görüşme kayıt formunda da mahpusların oda numaralarının yer almadığı görülmüştür. Ayrıca nizamiye girişinde kayıt yapıldığında son 2 ay içinde yurtdışına çıkmadığıma

ve yurt dışından gelen kişilerle temasta bulunmadığıma ilişkin el yazısı ile imza altına alınarak tutanak tutulmuştur. Görüş alanına gidilen kısımda avukatlara eldiven ve maske dağıtımının yapıldığı görülmüştür. Mahpusları kapalı görüş alanına getiren gardiyanların ve mahpusların maskesiz ve eldivensiz olduğu görülmüştür. Yine infaz koruma memurlarının bir arada ve sosyal temas mesafelerine uymadan eldivensiz-maskesiz oldukları gözlemlenmiştir. Ceza İnfaz Kurumunda avukat görüş odaları ve kapalı görüş alanlarının kirliliği ve tozlu oluşu gözlemlenmiştir. Yine cezaevinde 420 si Batman Cezaevinden getirilmek üzere toplam 600 tutuklu ve hükümlünün bulunduğu gözlemlenmiştir.

Mahpuslarla yapılan görüşmelerde:

- Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda isyan sonrası müdahalede mahpusların darp edildiği, ters kelepçe ile uzun süre yerde yatılı şekilde bırakılarak kötü muameleye maruz kaldıkları saptanmıştır. Mahpusların Batman M Tipi Kapalı C. İ. K dan Diyarbakır 4 Nolu Kapalı C.İ. K'na sevki sırasında ring aracında kelepçe ile sevke edildikleri işkence ve kötü muameleye maruz kaldıkları bildirilmiştir. Ayrıca mahpusların Diyarbakır 4 Nolu Kapalı C.İ.K. girişinde Gardiyan ve Jandarmadan oluşan grup tarafından işkence ve kötü muameleye maruz kaldıkları bildirilmiştir. Ring aracı ile sevk sırasında 15 ,7 kişiden oluşan kalabalık gruplar halinde sevk edildikleri ve herhangi bir tedbirin alınmadığı bildirilmiştir.
- Mahpuslar, gerek Batman M Tipi Kapalı C.İ K'dan sevk edildiklerinde, gerekse de Diyarbakır 4 Nolu Kapalı C.İ. K 'na getirildiklerinde herhangi bir sağlık kontrolünden geçirilmediklerini belirtmiştir.
- Yapılan görüşmelerde 10 yeni tutuklunun Covid-19 tedbirleri adı altında karantina tutulduğu gözlemlenmiştir. Yeni tutuklananların 3 metrelik odalarda kaldığı tarafımıza bildirilmiştir. Yine 7 gündür tutuklu olan bir mahpusun, aynı elbise ile duş almadan çok kötü koşullarda kaldığı bildirilmiştir. 3 öğün yemeğin bir defada dağıtıldığı, çeşmeden avuçlarıyla su içtikleri belirtilmiştir. Karantina sürecinde pet bardağa dahi ulaşılmadığı dile getirilmiştir. Görüşme yapılan tutuklu; 7 günde sadece bir defa sıcak suya denk geldiği ve 27/04/2020 tarihinde duş aldığını belirtmiştir. Tek sefer dağıtılan yemekler esnasında sallama çay dağıtıldığı ancak sıcak su verilmediğinden çay dahi içemediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte dergi, kitap, gazete, TV ve radyo gibi hiçbir iletişim, medya araçlarına erişemediklerini dile getiren tutuklu ve hükümlüler durumun tecrit olduğunu belirtmişlerdir. Karantina koşullarına uygun sosyal, fiziksel, psikolojik hiçbir ihtiyacının karşılanmadığı durumun bir tecrit olduğu ısrarla dile getirilmiştir.
- Yaşanan salgın açısından bazı odalara yeteri miktarda temizlik malzemelerinin verilmediği, hatta bazı odalara temizlik malzemelerinin hiç verilmediği belirtilmiştir. Salgın nedeniyle önleyici herhangi bir tedbirin alınmadığı da bildirilmiştir.
- Mahpusların kaldığı odalarda buzdolabı, TV, radyo ve masa benzeri hiçbir eşyanın olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca kantinin de faal olmadığı da bildirilmiştir.

- Mahpusların cezaevine ilk getirildiğinde ateş ölçümlerinin yapıldığı, sonraki süreçlerde hiçbir tedbirin alınmadığı gibi avukat görüşüne getirildiğinde de ateş ölçümün yapılmadığı, maske-eldiven verilmediği, dezenfekte malzemelerinin de olmadığı bildirilmiştir.
- Verilen yemeklerin az olduğu, yeteri kadar verilmediği bildirilmiştir.
- Sevk edildiklerinden beri aileleri ile görüş yaptırılmadığı bildirilmiştir.
- Sevk sırasında hiçbir eşyanın getirilmesini izin verilmediği bildirilmiş. Düzenli ilaç kullanan hasta mahpusların ilaçlarını alamadıkları bildirilmiştir. Revir doktorunun da olmadığı belirtilmiştir.
- Mahpuslara duş alma olanağının tanınmadığı, şampuan, diş macunu ve diş fırçası da dahil hiçbir kişisel temizlik malzemesine erişemedikleri belirtilmiştir. Sevk sırasında hiçbir eşyanın getirilmesine izin verilmediği için giyilebilecek hiçbir elbiselerinin de olmadığı bildirilmiştir.

1 Nolu T Tipi ve Kadın Kapalı C.İ.K'de görüşmeler yapılmıştır.

Kampüs girişinde askerler tarafından avukatlara yurtdışına çıkıp çıkılmadığı sorulmuş ve ateş ölçümü yapılmamıştır.

İlk arama noktasına gelindiğinde İnfaz Koruma Memurlarının eldiven ve maske kullandığı olduğu gözlemlenmiştir ancak ateş ölçümü yapılmamıştır.

1. Her iki cezaevinde de Avukat kayıt alanına girildikten sonra, İnfaz Koruma Memurlarının sosyal mesafeye uygun ve eldiven ve maske kullandıkları gözlemlenmiştir.
2. X-Ray cihazının olduğu kısma gelindiğinde personellerin eldiven ve maske taktığı gözlemlenmiştir. Tarafımıza eldiven ve maske verildiği ve dezenfektan verildiği görülmüştür. X-Raydan geçtikten sonra ateş ölçüm işleminin yapılmıştır.
3. Cezaevinin içerisindeki Personellerin eldiven ve maske takmadığı görülmüştür.
4. Tutuklu/Hükümlülerle görüşmeler kapalı görüş alanında yapılmıştır. Görüşmeye gelen tutukluların eldiven ya da maske kullanmadığı görülmüş, ancak onları görüşe getiren personelin maske ve eldiven taktığı görülmüştür.
5. Tutuklular ile yapılan görüşmede;
  - İdare tarafından kendilerine çok kısıtlı bir şekilde ücretsiz temizlik malzemesi verildiği söylenmiştir. Yapılan görüşmelerde Covid-19 nedeniyle ailelerin ekonomik sıkıntı yaşadığını ve genel olarak temizlik malzemelerinin ücretsiz verilmesi talep edilmiştir.

- Her iki cezaevinde de sıcak suyun yetersiz olduğu belirtilmiştir. Daha önceleri her gün sıcak suyun verildiği ancak son dönemlerde iki günde bir ve bir saatliğine verildiği ancak bu bir saat içinde de ara ara sıcak suyun kesildiği belirtilmiştir. 1 Nolu T Tipi cezaevinde sıcak suyun az olması nedeniyle lavaboda duş alındığı belirtilmiştir. Soğuk suyun da gün içinde kesildiği belirtilmiştir.
- Yemeklerin kötü ve yetersiz olduğu belirtilmiştir. Özellikle Bilim insanlarının salgın sürecinde beslenmeye dikkat çektiği hususu tarafımıza aktarılmıştır. Verilen yemek ve meyvelerin salgın sürecinde kaygı yarattığı izah edilmiştir
- Koşulların haftada bir dezenfekte edildiği belirtilmiştir.
- Personelin tutukluların odalarına girdiği zaman maske ve eldiven kullandığı belirtilmiştir.

D Tipi Kapalı C.İ.K’de görüşmeler yapılmıştır.

- Ceza evi girişinde memurların elinde eldivende yüzlerinde de maske bulunmaktaydı. Ancak girişte ateş ölçümü yapılmamıştır.
- Avukat Kayıt bölümünde bütün memurlar eldivenli ve maskelidiler. Ancak bazı memurlar sosyal mesafe kuralına uymamaktaydılar. Avukat kayıt bölümünde iken dezenfektan ekibi gelip bölüm dezenfekte edilmiştir.
- İlgili bölümün güvenlik birimi olan jandarmanın sosyal mesafe, eldiven ve maske kuralına uymadıkları görülmüştür.
- X ray cihazında bize yeni eldiven, maske ve ayakkabı için galoş verilmiştir. Ayrıca ateşimiz ölçülmüştür.
- Bölüm içerisinde dezenfekte bulunmakta idi. Ancak memurlar eldiven ve maske kuralına uymamakta idi.
- Görüşmeler kapalı alanda yapılmış olup mahkumlarda eldiven ve maske bulunmamakta idi.
- Yapılan görüşmelerde mahpuslara yeteri kadar dezenfekte verilmediği sıcak suyun yeterli olmadığı beyan edilmiştir.

ÖNERİLER VE TESPİTLER

Mahpuslara Müdahaleye Dair Bileşmiş Milletler Asgari Standartlar Kuralları (Nelson Mandela Kuralları (Kural 24-27), Tıbbi Etik İlkeler (md. 1), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında (2006)2 nolu Tavsiye Kararı (md. 40.3) gereği cezaevindeki tutuklu ve hükümlüler, yasal statülerine bakılmaksızın, aynı kalite ve standartta, ülke genelinde mevcut, kapatılmamış olan kişilere sağlanan tıbbi bakıma eşit erişim hakkına sahiptir. Anayasanın “sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması” başlıklı 56. maddesinin ilgili fıkraları “*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir*” der. Anayasa’da da sosyal bir devlet olduğu

belirtilen Türkiye Cumhuriyeti'nin, bilhassa sağlık hizmetlerinde özgürlüğünden alikonulan bireylere de aynı nitelikte hizmet sunumunu sağlama yükümlülüğü vardır. Dolayısıyla;

- Öncelikle Bilim Kurulu açıkladığı kriterler doğrultusunda Ceza İnfaz Kurumunda salgına ilişkin tedbirler artırılmalıdır. Bu çerçevede Ceza İnfaz Kurumunun temizliği, dezenfekte edilmesi, yemek kalitesinin artırılması, su sorununun bir an önce çözülmesi, salgın nedeniyle ailelerin çalışmaması göz önünde bulundurularak temizlik malzemelerinin salgın sürecinde tamamen ücretsiz verilmesi öncelikli önerilerdir.
- Yine yaşanan sevk sürecinde darp edilen, işkenceye uğradığını iddia eden tutuklu hükümlülerin bir an evvel sağlık kontrolü yapılmalı, sorumlular hakkında soruşturma başlatılmalıdır.
- Tutuklu/ hükümlülerin özgürlüğünden alikonulduğu süre boyunca hijyen koşullarına dikkat edilmeli, kişisel koruyucu malzemeler ile temizlik malzemelerinin kantinden ücreti karşılığında değil, ücretsiz erişimi sağlanmalıdır.
- Açık ve kapalı görüşlerin iptal edilmesi, Batman M tipinden sevk edilen tutuklu ve hükümlülerin ailelerin sevk sürecinden dolayı endişelerinin giderilmesi açısından bir an evvel telefon görüşmelerinin sağlanması gerekmektedir.
- Ceza İnfaz Kurumunun; Baro temsilcisi, hak örgütleri ve Cumhuriyet Savcılığından oluşan bir heyetle Korona Virüs tedbirlerine uygun bir şekilde ziyaret edilmesi yaşanan sürecin doğrudan gözlenmesi gerekmektedir.

Diyarbakır Barosu Cezaevi İzleme Komisyonu
İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi Cezaevi Komisyonu